

Mirsad Hadžikadić:

Da, nastavljamo sa izolacijom, mislim da je ovo četvrta sedmica. Prošle sedmice nam je bilo dozvoljeno da izlazimo pet dana po četiri sata, ali to je bilo samo zbog penzija – penzionerima je dozvoljeno da odu u banke i podignu svoje penzije. Nakon toga je nastavljeno sa istim restrikcijama. Sada javljaju da bi moglo doći do olakšanja tih restrikcija i pravila o kretanju i izolaciji, vjerovatno od naredne sedmice. Moglo bi čak biti dozvoljeno nekim prodavnicama da se ponovo otvore, uz određena ograničenja, na osnovu vrste i sektora kojem pripadaju. Ovo ne proizilazi iz neke analize broja slučajeva koju je neko napravio i zaključio da je barem došlo do usporavanja broja novih slučajeva i da bi se stoga mogle olabaviti restrikcije. Oni jednostavno posmatraju šta rade ostale države, naročito države u ovoj regiji, pa ne žele da zaostajemo za njima, pa samim tim i objavljuju nove mjere. Stiče se utisak da su reaktivni, i skoro kao da, umjesto da sami razmišljaju, oni jednostavno repliciraju ono što ostali rade. Situacija je sve više politizirana. Političari, naročito oni iz najvećih stranaka, kako oni na vlasti tako i oni u opoziciji, postaju sve glasnjiji, dok se razmatraju i pripremaju novi zakoni za ekonomske olakšice. Sve više političara se vraća u prvi plan. Oni su bili nestali na par sedmica, i nisu znali šta da rade misleći da je došlo do smaka svijeta. Krili su se, a sada izlaze iz svojih rupa i pokušavaju da zauzmu svoje pozicije. Vodi se bitka koliko novca će se potrošiti na ekonomski paket. Izašli su iz svojih skrovišta kad se javila mogućnost dobijanja još jednog kredita od Međunarodnog monetarnog fonda. Tad su ta tri predsjednika triju najvećih stranaka naravno diskutovala zajedno sa međunarodnom zajednicom, koja je zaista problematična, a sad odlučuju kako da potroše novac, što je takođe politizirano. Nije jasno da nam je taj novac uopšte potreban, znaš. Nisu čak ni razgovarali o tome ko će vratiti novac ni kako će novac biti vraćen. Oni zapravo samo kažu da im taj novac treba da se opstane tako da će političke stranke koje su na vlasti ispasti „dobre“ u pripremi za oktobarske izbore jer su obezbijedile novac i narod nije previše patio. U suštini uzimamo više kredita nego što nam je potrebno, jer ima novca u ovoj državi, samo je potrebno restrukturiranje budžeta. To je dakle bio jako neodgovoran korak. Kredit još nije iniciran jer oni ne mogu da odluče ko će ga vratiti. Po meni je to neshvatljivo, jer smatram da se prvo treba znati koliko je potrebno, za šta je potrebno, ko će vratiti novac i kako će se taj novac vratiti. Ništa od toga nije zapravo diskutovano, nego je jedina briga bila koliko se može dobiti i kako će

se novac podijeliti među njima: Republika Srpska će dobiti toliko, Federacija će dobiti toliko, a za šta će to iskoristiti i kako će vratiti uopšte nisu bile razmatrane teme. Svaki put kad je riječ o novcu, političari se probude. Sad je takođe u toku političko pozicioniranje. Ima jedna nova grupa udruženih poslovnih ljudi i žena koji su se organizovali na Facebooku i postaju vrlo glasni, jer oni su najteže pogođeni. Vlada je zatvorila te trgovine i radnje pa oni nemaju novca i moraju davati otkaze svojim radnicima koji onda nemaju od čega živjeti. Ovo je organizovao čovjek ko je politički zaista pronicljiv, sa marketinškom firmom koja je godinama radila za najveću nacionalnu stranku, a sad je on spasilac malih preduzeća s obzirom da je ta stranka nakon posljednjih izbora odlučila da više ne saraduje s njim. Bilo kako bilo, njihovi zahtjevi su dobri. Ljudima je potreban novac i oni žele da vlada plati minimalne plate i sve poreze za mjesec u kojima ih je vlada zatvorila. Oni kažu da ih ne mogu samo zatvoriti a da im ne daju ništa novca da prežive, i to je tačno. To bi spriječilo da se daju otkazi ljudima koji se onda moraju ponovo zaposliti nakon svega ovoga. Bilo kako bilo, haos je, i ova grupa postaje sve više politički orijentisana. Svi očekuju da oni osnuju još jednu stranku jer tvrde da imaju 35000 članova koji podržavaju ovaj cilj. Oni bi mogli to uraditi. Za sutra su najavili protest, a to sve zaista vodi ka stvaranju uslova da ta jedna osoba kreira političku bazu a onda krene u akciju. Sve to je zaista vješto odigrano, s obzirom da on radi za marketinšku firmu i uradio je mnoge političke kampanje. I po jeziku koji on bira i načinu na koji iznosi argumente se zaista vidi da se on politički pozicionira za nešto. Bilo kako bilo, ako nešto dobro izađe iz toga i bude više pritiska na vladu da više daje narodu, tim bolje. Malo sumnjivo je to što ljudi u mnogim strankama u opoziciji takođe forsiraju istu stvar, ali on u suštini nije zadovoljan ničim što oni predlažu, nego ima sve više i više zahtjeva, pa se na taj način ističe u odnosu na sve ostale. To je politizacija kompletnog korona procesa. Istovremeno je supruga predsjednika jedne od nacionalnih stranaka koja upravlja Univerzitetskim kliničkim centrom konstantno u vijestima i postavlja reklamne plakate, pa je jasno da i ona pokušava da se pozicionira kao spasilac u ovom procesu, i ljudi su zaista uznemireni time, jer je sve previše politizirano. Takođe, za one koji bi trebali da nas zaštite, raznorazne komisije i odbore koji su formirani da upravljaju ili daju prijedloge u vrijeme krize postaje sve jasnije koliko su nesposobni, jer su oni namještenici političkih stranaka a ne neko ko je zaradio te pozicije zbog stručnosti. Uz to, kad se doda činjenica da sama zemlja ima

vrlo mali broj prerogativa, i da je moć u zemlji podijeljena među entitetima, a unutar jednog entiteta i među kantonima, onda nema ni načina da se djeluje na ujedinjen način u vrijeme krize kao sada. Stoga je jedina stvar koju oni mogu uraditi to da koordiniraju napore. To je tako čak i prema Ustavu. Međutim, ta koordinacija se zapravo ne dešava, jer su prisutne razne strane koje pokušavaju da podijele ovu zemlju i one ne žele da koordiniraju. Oni ne žele da ova država izgleda kao država koja funkcioniše, jer to je njihov argument: da je ova država disfunkcionalna i stoga ne treba da postoji. Dakle, oni to rade čak i u vrijeme krize – nastavljaju sa istim ponašanjem i istom politikom. Gosp. Dodik koji predstavlja Republiku Srpsku i koji je zapravo u tročlanom Predsjedništvu izabran u Republici Srpskoj, i koji već par godina govori da je ova država disfunkcionalna i da ne treba da postoji, sada tvrdi da je korona virus demonstrirao da ova država ne može da postoji, i ne koordinira ništa sa ostatkom države. Dobio je više novca od države nego što zaslužuju, pa ipak tvrdi da država ne funkcioniše. To je za ne povjerovati. To bi moglo biti kao Sjedinjene Države, jer čak i u Sjedinjenim Državama vidim da je sve politizirano – Republikanci i Demokrate i protesti. Ista stvar se dešava u Bosni, s tim da mi imamo tri strane umjesto dvije strane.

Što se tiče Platforme, svakodnevno zakazujemo sve više sastanaka, jer se ljudi navikavaju na ovo elektronsko doba, i prešli smo na Zoom platformu koja sjajno funkcioniše. Prije svega radimo na komunikaciji, i održavamo mnogo sastanaka sa regionalnim upravnim odborima i opštinskim upravnim odborima. Imamo sedam regija pa izvršni direktor, potpredsjednik i rukovodilac Kadrovske komisije, predstavnici Izbornog upravnog odbora se pridružuju sastancima upravnih odbora svake regije, a oni pozovu predsjednike opštinskih odbora, koji pozovu kandidate za razne funkcije u lokalnoj vladi. Dakle mi sada odgovaramo na pitanja i u suštini im kažemo da je to struktura koja je uspostavljena kako bi se oni mogli na nju osloniti. Izborni odbor će upravljati našim izbornim procesima tako što će pripremati kandidate, voditi lokalne kampanje, pobrinuti se da na lokalnim izborima ima nadzor i da se manje glasova ukrade. Tim za komunikacije vodi računa o našoj poruci. Imamo i novi odbor koji smo uspostavili da razmišlja o strateškom pristupu našoj kampanji. Dakle, sve to se kreće u istom pravcu, što iziskuje mnogo komunikacije i koordinacije aktivnosti, pa samim tim i mnogo sastanaka. Istovremeno otkrivamo sve više i više ljudi koji imaju pristup „ili po mome ili nikako“, i misle da znaju sve a da ostali ne znaju mnogo

pa ih treba slijediti, na šta ljudi naravno loše reaguju. Mnogo je internih previranja trenutno - četiri ili pet mjesta u zemlji gdje se moraju riješiti ti problemi. U suštini samo trebamo ljudima reći da to nije naš način i da nam je žao, ali da oni moraju tu da budu zbog većeg cilja a ne samo misliti da su najpametniji i da njih treba slijediti. Dakle, sve više je tih problema kojima se moramo pozabaviti. Takav je život. Ima i jedna dobra stvar u vezi toga, među mnogim lošim stvarima koje je donio korona virus. Dobra stvar je da barem ja provodim više vremena razgovarajući sa ljudima izvan Sarajeva. Jer, kad ste fizički tu, sastajete se sa ljudima koji su fizički tu, a rijetko bi ljudi dolazili iz drugih mjesta u Bosni da se sastanu sa mnom. Međutim, sad su svi kod kuće i svi su elektronski povezani, i ja razgovaram više sa ljudima iz ostatka Bosne i Hercegovine i donekle i sa dijasporom nego što sam ranije, i u tom smislu stiče se dojam veće, hajmo reći, pravde, odnosno pravednosti. Podjednako razgovaram s ljudima iz Tuzle ili Mostara i onima iz Sarajeva. Dakle, to je jedna dobra stvar koju sam primijetio – da provodim više vremena razgovarajući s ljudima s kojima nisam previše razgovarao prije pandemije korona virusa. Večeras je sjednica Predsjedništva. Sinoć je bila sjednica Političkog savjetodavnog odbora. Juče sam takođe imao sastanak sa regijom Sava, koja je druga po veličini ali sa najvećim brojem stanovnika. Sastao sam se sa četrdesetak ljudi preko Zooma, i razgovarali smo o izborima. Sve to se dešava. Upravo smo imali značajne religijske praznike, imali smo katolički a onda pravoslavni Uskrs, Pashu, a svi ti praznici koje naš narod voli obilježeni su tako da su crkve i džamije bez vjernika jer je zabranjeno okupljanje većeg broja ljudi. Večeras počinje mjesec Ramazan, što je mjesec posta. Bit će interesantno jer ono što je obično najbolje u vezi ovog mjeseca je da se nakon posta preko dana naveče porodice i prijatelji okupljaju da se zajedno iftare. To se sada neće dogoditi. To je mjesec koji nekako omekša dušu, otvori srce i pročisti vas na određeni način. To sad neće biti tako učinkovito kao inače. Na televiziji ili na društvenim medijima će vjerovatno biti puno programa koji će se po prirodi razlikovati ali će biti vezani za ramazan, i ljudi će vjerovatno gledati televiziju više nego prije. Bilo kako bilo, to je nova dinamika za sve. Vidjet ćemo kako brzo ćemo se oporaviti, i kako brzo ćemo se otvoriti. Ja bih mogao napraviti neko predviđanje jer u suštini mi slijedimo ono što se dešava u Hrvatskoj i Srbiji. Hrvatska se pomalo otvara, jer imaju ovu stvar pod kontrolom. Srbija odgađa svoje otvaranje jer kod njih situacija nije tako dobra kao u Hrvatskoj. Mi imamo manje žrtava, manje

oboljelih, manje smrtnih slučajeva uzrokovanih korona virusom, ali takođe imamo i manji broj stanovnika nego Hrvatska, ali vjerovatno ćemo biti negdje između ove dvije zemlje, bez vlastitog glasa i samo slijedeći vodstvo većih susjeda.

Clark Curtis:

Kad je riječ o novoj normalnosti, o elektronskoj komunikaciji, kako misliš da ide općenito? Imaju li neka ključna pitanja ili poruke koje iskaču na tim sastancima i kojima se onda baviš?

Mirsad Hadžikadić:

Pa, ključne poruke su vjerovatno sljedeće. Jedna je da smo imali manje ljudi koji su volontirali da se kandiduju za razne pozicije. Dakle, broj je manji nego što smo očekivali, pa je jedna od ključnih poruka bila da odgovornost moramo vratiti lokalnim odborima umjesto da od njih tražimo da samo predlažu ljude a onda da Kadrovska komisija uzme te liste, kreira jednu, preda ju Predsjedništvu i mi ju odobrimo. Lokalni odbori su osjećali kao da oni obave sav posao a onda čak ne dobiju ni povratne informacije, što je tačno. Pa smo prepoznali da smo bili vođeni stavovima ljudi koji su smatrali da smo spremni, a onda smo vidjeli da se mnogi boje i da nisu dobro razumjeli našu poruku. Oni misle da su naša očekivanja previsoka, i mnogi misle da ne zaslužuju da se kandiduju. Sad mijenjamo te procese: kako dopiremo do ljudi, kako ih ohrabujemo i kako veći nivo odgovornosti dajemo lokalnim upravnim odborima. Kad je u pitanju druga poruka, sad imamo uspostavljene skoro sve te organe odnosno odbore, i u većini slučajeva ljudi koji su članovi tih odbora će se kandidovati za izbore i započet ćemo poboljšanje naše interne organizacije i osnažit ćemo. Ali sada, kao što smo i očekivali, moramo da radimo na koordinaciji i komunikaciji među njima. Ima mnogo preklapanja, zbog čega ljudi moraju raditi zajedno, što je kontraintuitivno za ljude koji imaju stav „po mome ili nikako“. Dakle, druga poruka se odnosi na komunikaciju i koordinaciju. Treća poruka odnosno lekcija je da, kad se bavimo konfliktima, moramo biti strožiji, direktniji i snažniji. Do sad smo pokušavali da identifikujemo zaraćene strane i pokušamo da postignemo nekakav kompromis. Možda je to zbog prirode nas Bosanaca i Hercegovaca. Možda je to zbog ljudske prirode. To je zapravo imalo suprotan učinak. Ponekad bismo sklonili osobu koja je izazvala problem, ali nismo željeli izgubiti učinkovitost te osobe pa smo našli drugu poziciju za tu osobu u korporativnom, centralnom mjestu gdje bi ta osoba mogla raditi, da bismo na kraju samo otkrili da su ljudi na

lokalnom nivou s kojima je ta osoba imala problem rekli „Da, sklonuli ste tu osobu od nas i on nam više ne izaziva probleme, ali ste ga zapravo unaprijedili i on ima odgovornost na korporativnoj razini, na nivou centralnog ureda, i kako to može biti!“ Dakle, njih je to uznemirilo. Pa mislim da u suštini trebamo da saslušamo sve strane i onda ili ih sve uklonimo i krenemo ispočetka, ili da jednostavno stanemo na jednu stranu i kažemo da su jedni više u pravu nego drugi pa da treba to da se prekine. Barem bismo imali jedno ujedinjeno tijelo koje bi se moglo pripremiti za izbore. Ne možemo samo reći da su obje strane u pravu i zamoliti ih da rade zajedno, jer oni neće da rade zajedno. Dakle, moramo napraviti neke rezove, to je treća lekcija. Moramo postati snažniji i ponekad presjeći, odlučiti ko je u pravu a ko nije. Iako je to jako nezahvalna situacija, ponekad se mora odlučiti da se neki ljudi uklone i onda da se nastavi jer, ako to ne uradite, to se samo otegne na jako dugo vremena, to nezadovoljstvo, i onda dođe do toga da izgubimo ljude koji su na bočnoj liniji i koji samo posmatraju šta se dešava i onda vide taj centralni ured koji nije snažan i koji nema zube, i onda odluče da ne žele gubiti vrijeme na to i na ljude koji nikog ne poštuju.

Clark Curtis:

Dok posmatraš stvari kojima se treba odmah pozabaviti, a s obzirom na ograničenja načina na koji se sada stvari moraju raditi, kako to uspijevaš u ovom dobu elektronske komunikacije kad se desi nešto čime se treba odmah pozabaviti i što se mora odmah riješiti?

Mirsad Hadžikadić:

Pokušavamo da razgovaramo s ljudima. Ono što je bolje kod Zoom-a nego kod Skype-a, iako ne bih trebao da favoriziram jednu ili drugu platformu, je to što se kod njih vidi svačije lice, a besplatna verzija Skype-a nema tu mogućnost. Dakle to su Zoom sastanci na kojima mi svi vidimo jedni druge, i onda razgovaramo iskreno. Dakle, pokušavamo da u suboptimalnim okolnostima imamo što je moguće više iskrenih razgovora. Barem vidimo jedni druge, i iako je to elektronska slika, iza nje je pravo živo biće. Vidjet ćemo. Nije isto jer se ne vidi kompletan govor tijela, nego samo djelomično, ali, takav je život. Radite najbolje što možete s onim što imate.

Clark Curtis:

Ima li ikakvih novosti u vezi lokalnih izbora, hoće li se održati, ili se neće održati, ili će se možda održati?

Mirsad Hadžikadić:

Moj trenutni osjećaj je da će zapravo biti održani. Centralna izborna komisija je upravo oglasila da koriste postojeće izborne zakone da započnu proces priprema za izbore. Ovo je suprotno njihovom ranijem saopštenju u kojem su u suštini rekli da rade na promjenama Izbornog zakona koje bi im omogućile da odgode izbore, što nemaju pravo uraditi prema trenutnom zakonu nego jednostavno moraju organizovati izbore. Ljudi su komentarisali da ako će oni to uraditi, zašto se to onda ne bi sveobuhvatnije razmotrilo, pa i mogućnost ponude vanrednih izbora, što nemamo pravo uraditi. Neki ljudi su predložili da se kombinuju lokalni i opšti izbori pa da se oni održavaju istovremeno, tako da imamo izbore svake četvrte godine umjesto svake druge godine. Njihovo saopštenje danas u suštini je nagovijestilo da su promijenili pravac. Ja sam to i očekivao jer je gosp. Dodik iz Republike Srpske prije desetak dana odgovorio na jedno pitanje novinara o izborima i odgađanju izbora, gdje je pitao zašto bi se odgađali izbori i rekao da ne vidi u čemu je problem, jer se definitivno može glasati, te da se ne zalaže za odgađanje izbora. To jednostavno znači da je njegova procjena da on može iskoristiti ovu pandemiju i način na koji se njegova stranka nosila sa pandemijom, odnosno da smatra da je Vlada odreagovala dovoljno dobro pa da on može jednostavno „pomesti“ opoziciju. Dakle, on neće podržati odgađanje izbora, a ako on nešto ne podrži, onda se to neće ni desiti. On se pozicionirao na takav način da ako ne želi da se nešto dogodi, to se neće ni desiti. To ne važi i za obrnutu situaciju – da ako on želi da se nešto desi, to će se nužno i desiti, jer još uvijek su potrebna i ostala dvojica. On je formirao alijansu sa hrvatskim predstavnikom u Predsjedništvu, pa on u suštini može uraditi stvari koje želi ako one zahtijevaju 2:1 glasove. Međutim, ako su to stvari za koje su potrebna sva tri glasa, onda on to ne može postići. Međutim, može blokirati sve što poželi jer je snažan dovoljno da blokira. Dakle, on može blokirati napore Centralne komisije da odgode izbore, pa mislim da će zbog toga izbori biti održani u oktobru. Meni je to zapravo drago, jer iako nismo organizovani kao što smo se nadali da ćemo biti, ipak nam je potrebno da znamo gdje smo. Čak i ako izbori budu ponovo pokradeni, ipak će postojati nekakva mjera gdje smo mi. Nama treba elektronsko glasanje, a to se neće dogoditi. Ali, moglo bi biti pilot elektronsko glasanje, spomenuli su da bi se to moglo desiti.

Međutim, ja mislim da nam treba ovaj momentum – to će za nas biti energizirajuće, i ja mislim da je za nas zapravo dobro da se izbori održe. Dakle, da, mislim da će biti održani, bilo da to bude glasanje u odsustvu, ili lično glasanje uz specifična pravila o razdaljini i ostalome. U svakom slučaju moj osjećaj je da će biti održani, iako je prije dva dana predstavnik Bošnjaka i vođa nacionalne stranke SDA, najveće na bošnjačkoj strani u suštini rekao da bi se on složio sa odgađanjem izbora ali da on to neće predložiti jer bi ljudi rekli da on samo želi da ostane na vlasti još dvije godine. Ali, rekao je da bi bilo dobro poravnati lokalne i opšte izbore, s čim se ja zapravo slažem. Trenutno smo konstantno u kampanjama. Mislim, ista stvar je u Sjedinjenim Državama – svake druge godine su nekakvi izbori. Ali, mi smo mala i siromašna država, i nemamo toliko novca da ga trošimo na izbore svake druge godine. Dakle, mislim da bi to bilo odlično. Jedan argument protiv toga koji poštujem je da bi u tom slučaju lokalne teme bile izgubljene u toj mećavi nacionalnih poruka na nivou države ili entiteta. To je vjerovatno tačno, i prosječnom građaninu bi bilo teže skontati glasački listić sa 150-tak imena za razne lokalne pozicije. Glasački listić bi sam po sebi bio puno kompleksniji, a još kompleksniji jer je papirni glasački listić a ne elektronski. To je knjižica za glasanje, i ona ima toliko pravila da možete glasati samo pravom linijom. Možete glasati za pojedince ali ne iz različitih stranaka nego morate izabrati stranku pa unutar nje izabrati osobe A i B, ali ne za pojedinca iz jedne stranke i drugog iz druge. Dakle, to bi bila noćna mora, ali neka bude tako. Ja bih lično volio da sve bude urađeno istovremeno i to elektronski. Bilo bi jeftinije i imali bismo barem tri godine da se kandidujemo i da budemo odgovorni, a onda jednu godinu da se pripremimo za naredne izbore.